

РЕЦЕНЗИЯ

От: *Проф. д-р Стоян Петков Маринов*
Икономически университет-Варна;
Икономика и управление (туризъм)

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по научна специалност *„Икономика и управление (туризъм)“* в УНСС.

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 99/18.01.2024 на Ректора на УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Любомира Георгиева Георгиева*
Тема на дисертационния труд: *„Възможности за развитие на хазартен туризъм в България“*

1. Информация за дисертанта

Любомира Георгиева се е обучавала по докторска програма към катедра *“Икономика на туризма”* към факултет *“Икономика на инфраструктурата”* на УНСС по научна специалност *„Икономика и управление (туризъм)“* съгласно Заповед на Зам.-ректора по НИД на УНСС № 718/12.032021. Обучението е осъществено в *редовна* форма през периода от 02.03.2021 до 02.03.2024г.

Любомира Георгиева завършва средното си образование с профил География в 164 Испанска езикова гимназия „Мигел де Сервантес“. В периода 2004-2008г. придобива бакалавърска степен по икономика със специалност *„Икономика на туризма“* в Университет за национално и световно стопанство (УНСС). 2010 г. се дипломира като магистър по икономика, специалност *„Маркетинг“* в УНСС.

Любомира Георгиева започва професионалната си кариера през 2006г. като крупие в „Сити Казино Груп“ ЕООД, гр. София. В същата фирма в периода 2009-2012г. преминава през длъжност *“заместник управител”* и израства до заемането на длъжност *“управител на казино”*. От 2012г. преминава на работа в „Геймпром“ ЕООД, гр. София, където

последователно заема длъжностите “мениджър проекти”, “ръководител търговски отдел и проекти” и “ръководител търговски отдел”.

Докторантката владее отлично английски и испански език, притежава добри познания по френски език и основни по руски език.

Любомира Георгиева е изпълнила в срок всички задачи от индивидуалния си докторантски план, полагайки 6 докторантски изпита с отлична оценка.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Обемът на дисертационния труд е 206 страници. Отличава се с балансирана структура, която включва всички задължителни елементи на научно-изследователска разработка: увод от 7 стр., изложение в три глави с общо 162 стр., заключение от 5 стр., 3 приложения (14 стр.) и списък на литературните източници (11 стр.).

Изборът на темата е продиктуван от опита на Любомира Георгиева в сферата на хазартния бизнес и конкретно в оперативния и производствения сектор на хазартната индустрия.

Дисертационният труд има ясно дефинирани обект и предмет на изследването. **Обект** на разглеждане е *„хазартният туризъм като специализиран вид туризъм“*. **Предмет** на изследване са *„възможностите за развитие на хазартен туризъм в дестинациите и конкретно в България“*. Авторката си поставя за **цел** да изследва *„технологиите и дигитализацията в хазартната индустрия, и на тази основа, да се разработи модел за развитие на хазартен туризъм в България, чрез прилагане на политика за отговорен хазарт“*. Изследването в разработката е подчинено на **тезата**, че *„хазартният туризъм оказва положително влияние върху развитието на дестинациите. Прилагането на стратегически действия и мерки допринася за устойчиво развитие на хазартния туризъм в България и създава конкурентно предимство на националната хазартна индустрия“*. Тезата правилно е конкретизирана в **три изследователски хипотези**.

Коректно са определени **основните ограничения** на реализираното изследване. Свързани са с недостатъчния брой научни изследвания на български език по въпросите на хазартния туризъм и времевите рамки за събраните статистически данни (2019-2023), за провеждане на емпиричното проучване (април-юли 2023г.) и за предложените насоки и препоръки (2023-2050г.)

Авторката демонстрира задълбочени познания на наличната литература по темата и е използвала богат набор от информационни източници. В списъка на използваната литература са посочени общо 171

заглавия, от които 41 – са на кирилица, 81 на латиница и 49 са Интернет източници.

Интерпретациите и изводите в изложението се илюстрирани и аргументирани с 4 таблици, 11 фигури и 9 графики.

Стилът на изразяване е прецизен. Авторката владее понятийния апарат в теорията на туризма, в резултат на което текстът е написан на научен език.

Структурата и логическата последователност на изложението доказват, че Любомира Георгиева е осъществила качествено научно изследване за постигане на поставените научни цел и задачи.

Дисертационният труд напълно изпълнява изискванията на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на Закона за развитие на академичния състав в Република България

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Авторката използва подходящи изследователски методи и подходи за постигане на поставената научна цел като: индукция и дедукция, анализ и синтез, исторически метод, сравнителен анализ, статистически и дескриптивни методи, метод на наблюдение, анкетно проучване, метод на дълбочинно интервю.

За провеждането на емпирично изследване е разработена анкета със затворени въпроси, разпространена сред потенциални туристи с помощта на хазартни и туристически уебсайтове, блогове и социални мрежи на български и английски език. Отговорилите участници в анкетата са 330, сред които 189 български и 141 чуждестранни туристи. Резултат от анкетата са съществени и аргументирани изводи за мотивацията, нагласите, очакванията и разходите на туристите при посещение на дестинацията за хазартен туризъм и причините за превръщането им в повторни посетители. Емпиричното изследване включва и реализирани дълбочинни интервюта с мениджъри в туристическата индустрия и хазартния бизнес в България. Сондирани и систематизирани са мнения и становища относно развитието на хазартния туризъм както на представители на бизнеса така и на експерти от публичния сектор. Комплексното емпирично изследване е реализирано в периода от 1 април 2023 г. – 31 юли 2023 г., като получените данни са обработени с програмния продукт SPSS и представени графично за илюстрация на анализа.

Уводът на дисертационния труд е правилна логическата рамка на изложението. Аргументирана е необходимостта от изследване на

възможностите за развитие на хазартния туризъм в света и в България чрез политика за отговорен хазарт.

В глава първа чрез критичен анализ на литературата са систематизирани теоретичните основи на хазартния туризъм. Дискутира се същността на игралния бизнес. Определена е ролята на хазартния туризъм за развитието на туристическата индустрия и на туристическата дестинация. Изведени са основните тенденции и иновации в развитието на дестинациите за хазартен туризъм.

Във втора глава е представена историята и е направена характеристика на хазартния туризъм във водещи дестинации в света - САЩ (Ню Орлиънс, Чикаго, Сан Франциско, Сейнт Луис, хазартните центрове в Невада и Ню Джърси), Азия (Китай, Хонконг и Макао) и Европа (Княжество Монако и Монте Карло). Подробно е характеризирани, задълбочено анализирани и оценени хазартният туризъм в България чрез метода на SWOT анализа. Дискусионно е коментиран потенциалът на България в предлагането на хазартен туризъм с акцент върху туристите, които посещават и биха посетили страната. Идентифицирани са районите в страната с потенциал за игрален туризъм. Главата логично завършва с представяне на разработена методика за провеждане на анкетно проучване и дълбочинни интервюта с цел разкриване на профила на потребителите на хазартен туризъм в България.

Трета глава започва с графична илюстрация и научен анализ на данните от анкетното проучване и дълбочинните интервюта. Синтезиран и интерпретиран е модел за развитие на хазартен туризъм чрез прилагането на политика за отговорен хазарт. Моделът удачно е представен фигуративно като процес на управление (анализ, планиране и внедряване), интегриращ участниците (доставчиците) в хазартния туризъм (консултанти, частен сектор, публичен сектор, НПО) и обществото с влиянията върху него и неговите възприятия за хазарта (социални, пространствени, екологични и икономически). Полезни за практиката са авторските насоки за внедряване на разработения модел за развитие на отговорен хазартен туризъм в дестинация България. Формулирани са конкретни препоръки относно развитието на: инфраструктурата и обектите (модерни казина, хотели и развлекателни комплекси), маркетинговите кампании, разнообразието от хазартни игри и услуги, отговорното хазартно поведение, партньорствата и сътрудничеството по цялата верига на създаване на стойност в хазартния туризъм. Споделени са идеи за развитие на хазартния туризъм в България чрез привличане на чуждестранни инвестиции. В заключение на главата са очертани

перспективите на хазартния туризъм в България с акцент върху технологичните предизвикателствата в казино индустрията.

Заключението на разработката е синтез на основните резултати и изводи относно възможностите за развитие на хазартен туризъм в България.

Получените научно-приложни резултати са основание за извода, че целта на дисертационния труд е постигната и поставените изследователски задачи са изпълнени. Потвърдена е изследователската теза и са доказани формулираните работни хипотези.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Потвърждаваме напълно посочени от авторката в автореферата приноси, които и според нас обобщено са:

Първо, систематизирани са и са надградени теоретичните основи на хазартния туризъм в контекста на хазартната индустрия чрез авторова дефиниция за хазартен туризъм, разкриване на ролята на технологиите и дигитализацията в хазартната индустрия, извеждане на тенденции в развитието на хазартните дестинации.

Второ, анализиран е и е оценен хазартният туризъм във водещи дестинации в света и в България.

Трето, разработен е авторов модел за развитие на хазартния туризъм в България чрез прилагане на политика за отговорен хазарт. Формулирани са насоки, препоръки и перспективи пред развитието на хазартния туризъм в България.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Любомира Георгиева прилага 9 публикации по темата на дисертацията - 6 статии (5 самостоятелни и една в съавторство) и три самостоятелни научни доклада. Представените публикации са публикувани в авторитетни, индексирани издания. Отразяват съществени резултати от дисертационния труд и му осигуряват достатъчна публичност.

6. Оценка на автореферата

Представеният автореферат е с обем 50 страници. Изготвен е на български и английски език. Отразява съдържанието на основните структурни части на дисертационния труд и отговаря на нормативните изисквания.

7. Констатирано или не констатирано плагиатство в дисертационния труд или автореферата

Няма доказано по законоустановения ред плагиатство в дисертационния труд и в автореферата.

8. Критични бележки, препоръки и въпроси

Критични бележки:

1. Дисертационният труд би се подобрил, ако се изследва положителният релаксиращ ефект на казината върху потребителите.

2. Съпоставянето на резултатите от анкетните проучвания на българските и чуждестранните туристи би дало по-ясна представа за потенциалните потребители на хазартен туризъм в България.

Препоръки:

Бих препоръчал, в бъдещата си научноизследователска работа, докторант Любомира Георгиева да насочи вниманието си към анализиране на възможните рискове от привличането на чуждестранни инвеститори в хазартната индустрия в България.

Въпроси:

С цел достойна защита предлагам на вниманието на докторанта следните въпроси:

1. Как изкуственият интелект може да промени бъдещето на хазартния туризъм в България?

2. Какви са предизвикателствата пред привличането на нови чуждестранни онлайн хазартни оператори в България?

9. Заключение

Представеният дисертационен труд отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и на Правилника за неговото прилагане. Докторантката изпълнява минималните национални изисквания по чл. 2б, ал. 2 и 3 от ЗРАСРБ за придобиване на образователна и научна степен "доктор", декларирайки 135 точки при необходими 80.

Достойнствата на дисертационния труд ми дават основание да му поставя **положителна оценка** и да гласувам за присъждането на образователната и научна степен "доктор" по научна специалност „Икономика и управление (туризъм)” в професионално направление 3.8 Икономика на Любомира Георгиева Георгиева.

27.03.2024

Варна

Подпис:

REVIEW

From: *Prof. Dr Stoyan Petkov Marinov*
University of Economics - Varna;
Economics and Management (tourism)

Regarding: Dissertation for awarding the educational and scientific degree of **"Doctor"** in the *scientific specialty* Economics and Management (Tourism) at the UNWE.

Grounds for submitting the review: participation in the scientific examining jury on the defense of the dissertation pursuant to Order No 99/18.01.2024 by the Rector of the UNWE.

Author of dissertation: *Lyubomira Georgieva Georgieva*

Topic of dissertation: *Opportunities for the development of gambling tourism in Bulgaria*

1. Information about the dissertation defender

Lyubomira Georgieva was trained under a doctoral programme with the Department *Economics of Tourism* at the Faculty *Economics of Infrastructure* of the UNWE in the scientific specialty *Economics and Management (Tourism)*, pursuant to Order No 718/12.03.2021 by the Vice Rector for RDS of the UNWE. The training was carried out in full-time studies form during the period 02.03.2021 - 02.03.2024.

Lyubomira Georgieva finished her secondary education, specializing in Geography, at the 164th Spanish Language High School *Miguel de Cervantes*. During the period 2004-2008 she obtained a Bachelor's Degree in Economics in the programme *Economics of Tourism* at the University of National and World Economy (UNWE). In 2010 she graduated as a Master degree holder in Economics, programme *Marketing* at the UNWE.

Lyubomira Georgieva started her professional career in 2006 as a croupier at *City Casino Group EOOD*, Sofia. In the same company, during the period 2009-2012 she held the position *Deputy Manager* and grew professionally until she held the position *Casino Manager*. In 2012 she moved

on to get a job at *Gameprom EOOD*, Sofia, where she successively held the positions *Project Manager*, *Head of the Department of Sales and Projects* and *Head of the Sales Department*.

The doctoral student is fluent in English and Spanish, possesses good knowledge of French and basic knowledge of Russian.

Lyubomira Georgieva has, within the timeframe, fulfilled all tasks from her individual doctoral study plan, passing a total of 6 doctoral examinations with excellent grades.

2. General characterization of the presented dissertation

The volume of the dissertation is 206 pages. It is distinguished for a balanced structure, which includes all the required elements of a research work: an introduction of 7 pgs, a body in three chapters, totalling 162 pgs, a conclusion of 5 pgs, 3 appendices (14 pgs) and a list of literary sources (11 pgs).

The choice of topic has been prompted by the experience Lyubomira Georgieva has in the area of gambling business, specifically in the operational and the production sector of the gambling industry.

The dissertation has a clearly defined object and subject of study. **The object** of examination is "*gambling tourism as a specialized type of tourism*". **The subject** of study are "*the opportunities for development of gambling tourism in the destinations and specifically in Bulgaria*". The author has set herself **the goal** to investigate "*the technologies and the digitalization in the gambling industry, and on that basis to develop a model for the development of gambling tourism in Bulgaria, through the application of a responsible gambling policy*". The study in the present work is subject to **the thesis** that "*gambling tourism has a favourable influence on the development of destinations. The use of strategic actions and measures contributes to the sustainable development of gambling tourism in Bulgaria and creates a competitive advantage for the national gambling industry*". The thesis is appropriately specified in **three research hypotheses**.

The **main constraints** of the conducted research are correctly specified. Those are connected with the insufficient number of research works in Bulgarian language on the issues of gambling tourism and the timeframes for the gathered statistical data (2019-2023), for conducting the empirical study (April-July 2023) and for the proposed guidelines and recommendations (2023-2050).

The author demonstrates in-depth knowledge of the available literature on the theme and has used a rich set of information sources. The bibliography

list contains a total of 171 titles, of which 41 are in Cyrillic, 81 in Latin and 49 are Internet sources.

The interpretations and the conclusions in the exposition are illustrated and justified by 4 tables, 11 figures and 9 charts.

The style of expression is precise. The author has a good command of the terminology and concepts in the theory of tourism, as a result of which the text is written using scholarly language.

The structure and the logical succession of the exposition prove that Lyubomira Georgieva has conducted quality research work in order to achieve the scientific goal and tasks that have been set.

The dissertation completely fulfils the requirements of Art. 27, Para. 2 of The Implementing Regulation of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

3. Evaluation of the obtained scientific and applied research findings

The author uses the appropriate research methods and approaches in order to achieve the scientific goal that has been set, such as: induction and deduction, analysis and synthesis, the historical method, comparative analysis/benchmarking, statistical and descriptive methods, the observation method, the survey, the method of in-depth interview.

For the purpose of conducting an empirical study, a survey containing closed questions in Bulgarian and English is developed and circulated among potential tourists with the help of gambling and tourist websites, blogs and social networks. The number of respondents in the survey is 330, among which 189 Bulgarian and 141 foreign tourists. The result of the survey are significant and justified conclusions regarding the motivation, attitudes, expectations and expenses of the tourists when visiting the destination for gambling tourism and the reasons for their turning into repeat visitors. The empirical study also includes conducted in-depth interviews with managers in the tourism industry and the gambling business in Bulgaria. Views and opinions about the development of gambling tourism are gathered and systematized, both of representatives of the business and of experts from the public sector. The comprehensive empirical survey is carried out during the period 1 April 2023 - 31 July 2023, the obtained data is processed using the software application SPSS and represented graphically in order to illustrate the analysis.

The introduction of the dissertation constitutes a proper logical framework of the body. The need to study the opportunities for the development of gambling tourism around the world and in Bulgaria, through a policy of responsible gambling, is justified.

In Chapter One, through a critical analysis of the literature, the theoretical foundations of gambling tourism are systematized. The nature of gaming business is discussed. The role of gambling tourism for the development of the tourism industry and of the tourist destination is determined. The major trends and innovations in the development of the destinations for gambling tourism are drawn out.

Chapter Two presents the history and makes a characterization of gambling tourism in leading destinations around the world - the USA (New Orleans, Chicago, San Francisco, St. Louis, gambling centres in Nevada and New Jersey), Asia (China, Hong Kong and Macau) and Europe (Principality of Monaco and Monte Carlo). The gambling tourism in Bulgaria is characterized, thoroughly analyzed and assessed in detail by means of the SWOT analysis method. By way of discussion, the potential of Bulgaria in offering gambling tourism with an emphasis on the tourists who visit and those who would visit the country, is commented upon. The regions in this country with a potential for gaming tourism are identified. The chapter logically concludes with a presentation of the developed methodology for conducting a survey and in-depth interviews in order to reveal the profile of the consumers of gambling tourism in Bulgaria.

Chapter Three begins with a graphic illustration and scientific analysis of the data from the survey and the in-depth interviews. A model for the development of gambling tourism through the application of a responsible gambling policy is synthesized and interpreted. The model is successfully presented figuratively as a management process (analysis, planning and implementation), integrating the participants (the suppliers) in gambling tourism (consultants, the private sector, the public sector, NGOs) and society with the impacts on it and its perceptions of gambling (social, spatial, environmental and economic). The author's guidelines for the implementation of the designed model for the development of responsible gambling tourism in destination Bulgaria are useful for the practice. Specific recommendations concerning the development of: the infrastructure and the establishments (modern casinos, hotels and entertainment complexes), the marketing campaigns, the variety of gambling games and services, the responsible gambling behaviour, the partnerships and the cooperation along the entire value chain in gambling tourism, are formulated. Ideas for the development of gambling tourism in Bulgaria through attracting foreign investment are shared. In the conclusion of the chapter, the prospects of gambling tourism in Bulgaria with an emphasis on the technological challenges in the casino industry are outlined.

The conclusion of the work is a synthesis of the main results and inferences regarding the opportunities for the development of gambling tourism in Bulgaria.

The obtained applied research results constitute grounds for the conclusion that the goal of the dissertation is achieved and the research tasks that have been set are fulfilled. The research thesis is confirmed and the formulated working hypotheses are proven.

4. Evaluation of the scientific and applied research contributions

We confirm completely the contributions pointed out by the author in the summary, which, according to us, too, generally are as follows:

First, the theoretical foundations of gambling tourism in the context of the gambling industry are systematized and are built upon, through the author's definition of gambling tourism, revealing the role of technologies and digitalization in the gambling industry, drawing out trends in the development of gambling destinations.

Second, the gambling tourism in leading destinations in the world and in Bulgaria, is analyzed and assessed.

Third, an author's model for the development of gambling tourism in Bulgaria through the application of a policy of responsible gambling is developed. Guidelines, recommendations and the prospects before the development of gambling tourism in Bulgaria are formulated.

5. Evaluation of the publications on the dissertation

Lyubomira Georgieva has enclosed 9 publications on the theme of the dissertation: 6 articles (5 written independently and one as a co-author) and three independently written scientific papers. The submitted publications are published in authoritative, indexed journals. Those reflect substantial results of the dissertation and provide it with sufficient publicity.

6. Evaluation of the summary

The presented summary is 50 pages long. It is drawn up in Bulgarian and English. It reflects the contents of the main structural parts of the dissertation and meets the normative requirements.

7. Has there or hasn't there been found any evidence of plagiarism in the dissertation or the summary

There is no lawfully proven plagiarism in the dissertation and in the summary.

8. Critical remarks, recommendations and questions

Critical remarks:

1. The dissertation would be improved, if a study of the favourable relaxing effect of casinos on consumers, is carried out.
2. A comparison of the results of the surveys of Bulgarian and foreign tourists would provide a clearer idea of the potential consumers of gambling tourism in Bulgaria.

Recommendations:

I would recommend that in her future research work doctoral student Lyubomira Georgieva direct her attention towards analyzing the potential risks of attracting foreign investors to the gambling industry in Bulgaria.

Questions:

For the purpose of a respectable defense I present to the attention of the doctoral student the following questions:

1. How can artificial intelligence change the future of gambling tourism in Bulgaria?
2. What are the challenges to attracting new foreign online gambling operators to Bulgaria?

9. Conclusion

The submitted dissertation complies with the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria (LDASRB) and its Implementing Regulation. The doctoral student overfulfils the minimum national requirements under Art. 2b, Para. 2 and 3 of the LDASRB for acquiring the educational and scientific degree of "Doctor", stating 135 points, the required minimum being 80.

The merits of the dissertation give me reason to grant it a **positive evaluation** and to vote in favour of awarding the educational and scientific degree of "**Doctor**" in the scientific specialty *Economics and Management (Tourism)*, professional field 3.8 *Economics*, to Lyubomira Georgieva Georgieva.

27 Mar 2024

Varna

Signature: